

Vlaams
Parlement

stuk **1392** (2011-2012) – Nr. 2
ingediend op 27 februari 2012 (2011-2012)

Voorstel van resolutie

van de heren Marc Hendrickx, Jan Roegiers en Karim Van Overmeire,
mevrouw Fatma Pehlivan, de heer Ludwig Caluwé,
mevrouw Sabine Poleyn en de heer Ward Kennes

betreffende de negatieve gevolgen
van grootschalige landpacht in het Zuiden

Verslag

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden en Internationale Samenwerking
uitgebracht door de heren Johan Verstreken en Peter Reekmans

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Frank Creyelman.

Vaste leden:

de heren Ludwig Caluwé, Paul Delva, mevrouw Sabine Poleyn, de heer Johan Verstreken;
de heer Frank Creyelman, mevrouw Marijke Dillen, de heer Christian Verougstraete;
de dames Ann Brusseel, Fientje Moerman;
mevrouw Mia De Vits, de heer Jan Roegiers;
de heren Marc Hendrickx, Karim Van Overmeire;
de heer Peter Reekmans;
de heer Luckas Van Der Taelen.

Plaatsvervangers:

de heren Lode Ceysens, Carl Decaluwe, Ward Kennes, Veli Yüksel;
de heren Johan Deckmyn, Stefaan Sintobin;
de heren Jean-Jacques De Gucht, Bart Tommelein;
de heer Philippe De Coene, mevrouw Fatma Pehlivan;
de dames Danielle Godderis-T'Jonck, Liesbeth Homans;
de heer Jurgen Verstrepen;
de heer Bart Caron.

Toegevoegde leden:

de heer Christian Van Eyken.

Stukken in het dossier:

1392 (2011-2012) – Nr. 1: Voorstel van resolutie

INHOUD

I.	Inleidende uiteenzetting door de heer Marc Hendrickx namens de indieners van het voorstel van resolutie	4
II.	Bespreking	5
1.	Tussenkomst van mevrouw Fatma Pehlivan.....	5
2.	Tussenkomst van mevrouw Sabine Poleyn	5
3.	Tussenkomst van de heer Marc Hendrickx	6
4.	Tussenkomst van de heer Frank Creyelman.....	6
5.	Aanvullende tussenkomst van mevrouw Sabine Poleyn	7
III.	Stemming	7

In de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden en Internationale Samenwerking werd op datum van dinsdag 24 januari 2012 een voorstel van resolutie betreffende de negatieve gevolgen van grootschalige landpacht in het Zuiden besproken en aangenomen.

I. INLEIDENDE UITEENZETTING DOOR DE HEER MARC HENDRICKX NAMENS DE INDIENERS VAN HET VOORSTEL VAN RESOLUTIE

De heer *Marc Hendrickx* brengt vooreerst onder de aandacht dat de voorliggende resolutietekst het voorwerp van grondig overleg heeft uitgemaakt tussen de verschillende onder-tekenaars, die ook alle hier aanwezig zijn. In die zin is het zijns inziens dan ook niet nodig om in deze nog zeer omstandig in te gaan op de achtergronden van een en ander.

Qua inhoudelijk basisgegeven is het een algemeen bekend feit dat het in het Zuiden gelegen areaal aan landbouwland ondertussen een zeer belangrijk economisch product is geworden dat internationaal zeer gegeerd is en ook intensief internationaal verhandeld wordt. Bij dat laatste gaat het vaak over zeer goede akkoorden, waarbij de betrokken ‘land deals’ – ondertussen al een goed ingeburgerd begrip – wel degelijk ten goede komen van de lokale bevolking die op die manier onder andere mee profiteert van kennis- en technologieoverdracht en gestimuleerd wordt in haar eigen ondernemerschap.

Zulks is helaas echter niet altijd het geval. Het komt voor dat de afgesloten akkoorden negatieve effecten sorteren. In die gevallen gewaagt men dan van zogenaamde ‘land grabs’. Typerend daarvoor zijn het sterk speculatieve karakter van een en ander, de grote onevenwichten in de betrokken akkoorden en het feit dat de lokale bevolking dientengevolge zelfs haar levensstandaard ziet dalen. Voor de investeerders – nogal vaak internationaal opererende groepen – is de landbouwgrond in kwestie een louter speculatief object. Eveneens uit winstbejag lenen sommige nationale elites zich tot samenwerking met dergelijke veeleer malafide of in het beste geval gewoon onverschillige groepen, hetgeen ten koste gaat van de lokale bevolking. De laatste jaren is dit fenomeen in een stroomversnelling terecht gekomen. Dit is deels het gevolg van de voedselcrisis van enkele jaren geleden die nogal wat investeerders en speculanten in de richting van de landbouwsector dreef, maar vloeit ook voort uit de toegenomen vraag naar biobrandstoffen.

De heer Hendrickx wijst er daarbij op dat zulke land grabs vaak de plaatselijke voedselzekerheid ondergraven. Hij haalt dienaangaande het voorbeeld aan van het Zuid-Koreaanse Daewoo-concern dat in Madagascar, via één enkel contract, bijna 1,3 miljoen hectare vruchtbare grond in pacht verwierf voor een periode van 99 jaar. Het hoeft geen of nauwelijks betoog dat wanneer dergelijke contracten op ongecontroleerde of ongereguleerde manier worden afgesloten, de schade op lange termijn enorm kan zijn. Men moet daarbij ook in gedachten houden dat vele ontwikkelingslanden niet beschikken over een duidelijke en nauwkeurige handelswetgeving, zodat zij ook niet in staat zijn al die processen van toe-eigening van landbouwgronden efficiënt en duurzaam het hoofd te bieden. Van enige openheid is in de meeste gevallen overigens ook geen sprake, hetgeen impliceert dat ook anderen niet in staat zijn om de voor- en nadelen van deze of gene deal te evalueren en in te schatten. Kortom, de corruptie bij vele overheden, het onvermogen van de lokale bevolking om de langetermijngevolgen van die landpachten in te schatten en de vaak onduidelijke bezitstructuren ter plaatse, maken van sommige – vooral Afrikaanse – landen een gemakkelijke prooi.

Het lid preciseert verder dat het zeker niet de bedoeling van de indieners van het voorstel is om in ontwikkelingslanden enkel de kleinschalige subsistentielandbouw te bepleiten. Een dergelijke overlevingslandbouw zou immers onmogelijk de huidige bevolkingstoe-name kunnen volgen. Een hogere productiviteit in de landbouw en een betere toegang tot de markt is en blijft de beste garantie tegen hongersnoden en armoede in het Zuiden. Zulks kan het best gerealiseerd worden door een combinatie van een hogere productiviteit

in de familiale landbouw en duurzame, grootschalige, marktgerichte landbouw. Goede land deals passen in een dergelijk kader en zijn dus ook nodig.

De indieners willen met dit resolutievoorstel ook een aantal concrete actiepunten naar voor schuiven vis-à-vis de Vlaamse Regering. Bedoeling is in elk geval dat er initiatieven zouden worden ontwikkeld die wel degelijk een verschil maken op het terrein. Vlaanderen mag op het internationale toneel dan maar een relatief kleine speler zijn, toch kan het in deze problematiek wel degelijk een rol van betekenis spelen en dit dan vooral ten aanzien van onze partnerlanden in het Zuiden. Volgens de VN (Verenigde Naties) en de FAO (Food and Agriculture Organisation, Verenigde Naties) blijkt met name ons partnerland Mozambique gevoelig te zijn voor de praktijk van de land grabs. Gezien Vlaanderen enerzijds investeert in het bevorderen van de voedselzekerheid in zijn partnerlanden en anderzijds ook aanzienlijke hoeveelheden landbouwproducten uit het Zuiden importeert, lag het indienen van het voorliggende resolutievoorstel volgens de spreker voor de hand. Afsluitend drukt hij dan ook de hoop uit dat dit voorstel een ruime meerderheid van de commissie achter zich zal krijgen.

II. BESPREKING

1. Tussenkoms van mevrouw Fatma Pehlivan

Mevrouw *Fatma Pehlivan* verklaart zich volledig te kunnen terugvinden in de toelichting zoals deze werd verstrekt door de heer Hendrickx. Ze benadrukt dat ze, als indiener, langs deze weg vooral haar bezorgdheid heeft willen uitdrukken over de evolutie van de voedselveiligheidssituatie in vele Afrikaanse landen. Ze denkt daarbij overigens niet enkel aan Mozambique maar ook aan een aantal buurlanden van dat land, waar hongersnood steeds om de hoek lijkt te liggen. Met deze resolutie wil men een duidelijk signaal geven dat land grabs echt niet kunnen. Er is nood aan een duidelijk kader waarbinnen op een evenwichtige manier het grote Afrikaanse areaal aan landbouwgrond kan worden ontsloten en geëxploiteerd. De sp.a-fractie zal dit voorstel dan ook voluit steunen.

2. Tussenkoms van mevrouw Sabine Poleyn

Mevrouw *Sabine Poleyn* verklaart dat ook de CD&V-fractie ten volle achter het voorliggende voorstel van resolutie staat. Ze wijst er daarbij op dat de problematiek van de voedselveiligheid steeds scherper wordt en dat het voeden van de steeds groeiende wereldbevolking ongetwijfeld dé uitdaging voor de komende decennia wordt.

Het lid benadrukt dat we daar minstens deels mee schuld aan hebben, gezien de nadruk die we hier de laatste jaren gelegd hebben op het bevorderen van het gebruik van bio-brandstoffen. Dit heeft voor nogal wat extra druk op het landbouwareaal gezorgd. Niet enkel werden daarbij voedingsgewassen soms vervangen door gewassen die beter geschikt zijn voor het aanmaken van biobrandstoffen; vaak ook werden voedingsmiddelen gewoon zelf verwerkt tot biobrandstof. Het hoeft geen betoog dat dit een zeer delicate situatie is. Klimaatbekkommernissen zijn weliswaar volkomen legitiem, maar ethisch gezien moet er – ingeval er sprake is van een beperkt aanbod – vanzelfsprekend steeds voorrang gegeven worden aan de voedselproductie. Het lid dringt inzake deze problematiek dan ook ten stelligste aan op blijvende waakzaamheid, een goed geïnformeerde afweging én een flinke dosis gezond verstand.

Een tweede bedenking die mevrouw Poleyn wenst te formuleren is dat in grote gebieden van de wereld, en dan met name in Afrika, Latijns-Amerika en Azië, de kwestie van de landeigendom steeds een uiterst gevoelig punt is geweest. Ook dit pijnpunt mag men niet uit het oog verliezen wanneer er wordt nagedacht over de landbouw van de toekomst, die een combinatie moet zijn van enerzijds efficiënte landbouw (dat wil zeggen een vorm van landbouw waarvan de opbrengst min of meer vergelijkbaar is met de opbrengst van

de intensieve landbouw zoals we die kennen in de Westerse wereld), maar anderzijds ook het behoud van een voldoende sterke familiale landbouw. Dat laatste veronderstelt dat de nodige ondersteuning zou worden verleend opdat familiale landbouwers hun stuk land zeker zouden kunnen behouden én daarvan ook een voldoende inkomen kunnen blijven verwerven. Het mag dus niet zo zijn dat de – ongetwijfeld ook noodzakelijke – grootschalige landbouwexploitaties al de rest wegdrukken. Op die manier zouden de grote economische concerns immers zowat alle vruchtbare landbouwgrond in het Zuiden in handen kunnen krijgen, wat voor de wereldgemeenschap geen goede zaak zou zijn.

In dit voorstel worden die twee grote toekomstdebatten mee aan de orde gesteld, hetgeen er een valabel document van maakt dat de volle steun van deze commissie en dit parlement verdient.

3. Tussenkost van de heer Marc Hendrickx

Aanvullend bij de algemene toelichting die hij eerder verstrekke, laat de heer *Marc Hendrickx* nog opmerken dat hij, na indiening van het voorstel van resolutie, kennis heeft gekregen van een studie van de International Land Coalition ('Land Rights and the Rush for Land – Findings of the Global Commercial Pressures on Land Research Project' – januari 2012), waarin over de periode van de afgelopen drie jaar voor maar liefst 71 miljoen hectare grond aan land deals en – helaas vooral – land grabs wordt onderzocht wat de positieve en de negatieve effecten waren. Hieruit bleek vooral dat niet zozeer voedsel, als wel biobrandstoffen de hoofdfocus vormen. Tevens bleek dat niet enkel de internationale concerns hierin een enigszins dubieuze rol vervulden, maar heel vaak ook de nationale elites. Collusie tussen de beide bleek nogal eens voor te komen.

4. Tussenkost van de heer Frank Creyelman

Namens de Vlaams Belangfractie verklaart de heer *Frank Creyelman* het op hoofdlijnen eens te zijn met de essentie van het voorliggende resolutievoorstel. Anderzijds mag echter ook niet uit het oog verloren worden dat investeringen in landbouwgrond met het oog op voedselproductie door niet-Zuiderse bedrijven vaak wel degelijk overwegend positieve gevolgen heeft voor de lokale bevolking. Naast de duidelijke mondiale voordelen vormt dit toch ook een feit dat in deze discussie in rekening moet worden gebracht.

In het overgrote deel van de gevallen waarin grond wordt geleased voor voedselproductie brengt dit immers een toename van de voedselreserves van het desbetreffende land met zich mee en betekent dit ook de introductie van moderne landbouwmethodes in gebieden waar voorheen inefficiënte lokale methodes werden gebruikt. Daarnaast zorgt de professionele cultivering van landbouwgronden tevens voor extra tewerkstelling en ontvangt de betrokken regering een vergoeding voor het gebruik van die gronden. Of die regeringen de aldus bekomen extra inkomsten al dan niet op een wijze manier inzetten en ten goede laten komen aan hun bevolking, dan wel of ze er minder oorbare praktijken op nahouden vormt op zich in wezen een andere discussie.

Daarbij komt nog dat het heel vaak ook gaat over voorheen niet-gecultiveerde gronden, die door de komst van grote bedrijven nu wél worden aangesneden voor de landbouwproductie. En precies daarin ligt dan ook het potentiële mondiale voordeel dat dit kan hebben. Met de voorziene groei van de wereldbevolking tot 9 miljard tegen het jaar 2050 is het immers een absolute noodzaak om het landbouwareaal uit te breiden. Om de noodzakelijk geachte toename van de voedselproductie met 70 percent te realiseren zal – naast diverse andere maatregelen – zoveel mogelijk voorheen niet-gecultiveerde grond in gebruik moeten worden genomen. En nogal wat van die voor landbouw bruikbare grond situeert zich inderdaad in Afrika.

Om al die redenen heeft de Vlaams Belangfractie dan ook een zekere reserve ten aanzien van het voorliggende voorstel. Maar op zich is men het dus wel degelijk eens met de essentie van het verhaal.

5. Aanvullende tussenkomst van mevrouw Sabine Poleyn

Inpikkend op de door de vorige spreker geformuleerde argumentatie, verklaart mevrouw *Sabine Poleyn* wel degelijk enig begrip te kunnen opbrengen voor enkele van de gearticuleerde bedenkingen. Haars inziens is het probleem echter dat het voedsel dat lokaal geproduceerd wordt in het Zuiden – even abstractie makend van de BRIC-landen (Brazilië, Rusland, India, China) – in hoofdzaak naar de mondiale markten gaat, waardoor er ter plekke lacunes ontstaan in de voedselvoorziening van sommige producerende landen. Aan de lokale bevolking is zoiets niet of nauwelijks uit te leggen. Maar met de huidige structuur van de wereldeconomie en het frequent voorkomende gebrek aan fijnmazige infrastructuur in het Zuiden is een dergelijke afzet richting wereldmarkt momenteel gewoonweg een frustrerende realiteit.

De lokale economie en het lokale economische beleid zouden dus zeer zeker meer gestimuleerd moeten worden om deze onevenwichtige situatie toch enigszins ten goede te laten keren. Vandaar dat een van de aandachtspunten van het voorliggende resolutievoorstel er precies in bestaat de betrokken nationale overheden te stimuleren tot het voeren van een beleid dat mee oog heeft voor de lokale voedselveiligheid en de rol van de landbouw en de beschikbare landbouwgrond daarbinnen.

Deze discussie is behoorlijk fundamenteel in het licht van de toenemende schaarste aan landbouwgrond ten gevolge van de demografische groei van de wereldbevolking. Het is geen geringe paradox dat de arme landen van het Zuiden met hun nog niet aangesneden landbouwareaal lijken te beschikken over een van de belangrijkste natuurlijke rijkdommen van de toekomst. Het zal er nu op aankomen om ervoor te zorgen dat – in tegenstelling tot wat het geval is met de vele andere natuurlijke rijkdommen die nu reeds in het Zuiden worden ontgonnen – deze landbouwrijdommen ook effectief ten goede komen aan de lokale bevolking.

III. STEMMING

Ter stemming gelegd wordt het voorstel van resolutie betreffende de negatieve gevolgen van grootschalige landpacht in het Zuiden aangenomen met 7 stemmen bij 2 onthoudingen.

Frank CREYELMAN,
voorzitter

Johan VERSTREKEN
Peter REEKMANS,
verslaggevers